

19.77x32.84	1	עמוד 19	ידיעות אחרונות - 7 לילות	22/09/2023	87658890-1
מבחר מכתבים רשימות ורישומים - מאת ברוננו שולץ - 25910					

שארית הפליטה ששרדה

לא מפטיק להתנצל, להמעט בערכו ולהתלונן על בדידותו: קריאה במכתבים וברשימות של ברוננו שולץ מעלה כי המאורות הפוליטיים הגדולים היו משניים לטרדות הקטנות בחייו של הסופר הגדול שנרצח בשואה

ברוננו שולץ // מבחר מכתבים, רשימות ורישומים | תרגום: מרים בורנשטיין | מאגנס | 285 עמ'

מפעם לפעם, במהלך הקריאה בקובץ המכתבים של ברוננו שולץ, מצאתי את עצמי לוחש לו אל הרף שהכל יהיה בסדר. זה שקר, כמובן. הפרטים הביוגרפיים היבשים מעידים על כך שהכל לא היה בסדר. הכל היה איום ונורא. ובכל זאת, לחשתי כך בני חמה אמיתית, כיוון שלפחות אחת התשוקות הגדולות שעולות מהמכתבים – השאיפה, כמעט התחינה, להתקבל כבעל מעמד בעולם הספרותי – הגיעה לידי מימוש גדול יותר משולץ יכול היה לדמיין בשעה שכתב אותם בגליציה. למעשה, עצם הרפסתו של

שולץ' כמכתב ממנו אל תומס מאן; ואפשר להזכיר גם את סינתיה אוזיק וג'ונתן ספרן פייר ווהי רק תחילת הרשימה.

זאת לא רק הכתיבה המזהירה של שולץ – וירטואוז של שפה שברא בפ' רוזה רחוסה עולם סוריאליסטי, פנטסטי ואקסצנטרי, שגרמה לרבים כל כך להיקשר לר' מותו, עד כדי יצירתו כיש ספרותי בעולם.

חלק מכך קשור גם למיתוס של חייו הבלתי ממומשים ורציחתו האכזרית בגטו דרוהוביץ: מי שחלם לפרוץ כסופר בעל שם מהפרובינציה הגליציאנית שבה חי אל פסגת השפה והתרבות הגרמנית, מצא לבסוף את סופו בידי נציגי אותה התרבות, כאשר – כך גורס המיתוס שלא ברור אם אכן התרחש בדיוק כך – קצין הס"ס, שהשתמש בשירותיו של שולץ

עמיחי חסון

מתוסכל לציור ולגרות בדרוהוביץ' הקר' תנית, מנסה לציור דרך ההתכתבות קשר עם קבוצת הסופרים והמשוררים הפולנים (רבים מהם יהודים), שפועלים בערים הגדולות בין שתי מלחמות העולם. לצידם הוא מתכתב עם שורה של נשים שהיה איתן בקשר רי ידירות כאלה ואחרים. אך

גם כשהוא כותב לעורך ספרותי וגם כשהוא כותב לידידה – שולץ לא מפטיק להתנצל, להצטנע ולהמעט בערך עצמו. בכתיבתו הוא מתלונן ללא הרף: על בדידותו, על הבעיות הבריאותיות ועל המחנק במקום הקטן שבו הוא חי. יותר מהכל, נרמה שולץ מבקש שוב ושוב תשומת לב והכרה ספרותית, או לכל הפחות אפשרות להתפנות לכתיבה וכך לאשר את מקומו בעולם כיוצר.

"האם מעניינים אותך ענייני האישיים?" שואל לפתע שולץ את רומנה הלפרין, חור' בבת הספרות הוורשאית, במכתב מראשית התכתבותם, "רצית קשר עם משורר ואת מוצאת אדם שקוע בענייני החיים המעשיים ביותר. למרבה הצער אינני עכשיו אלא אדם רגיל הסובל סבל אנושי פשוט, אדם שהק' רקע נשמטת מתחת רגליו והוא אינו מוצא

"האם מעניינים אותך ענייני האישיים?" שואל שולץ, "רצית קשר עם משורר ואת מוצאת אדם שקוע בענייני החיים המעשיים ביותר"

טעם בחייו". למזלנו, את הלפרין מעניינים ענייני האישיים של שולץ: מהסתבכות ענייני החתונה עם ארוסתו, שלמענה אף עזב את הקהילה היהודית, ועד ניסיונותינו לקבל משרת עורך בוורשה. ההתכתבות עם הלפרין, שנמצאה ברירתה אחרי המלחמה, היא האוסף הגדול ביותר בספר, ונרמה שגם המשמעותי מצד היכולת של שולץ לעמוד ביושר נוקב מולה ומול עצמו.

לצד המכתבים מובאים גם מספר רישומים וציורים מעשה ידיו, וכן ביקורת ספרות ורשי' מות שכתב, הכוללים גם טקסטים שבהם ניסה לתמצת את ספריו עבור מו"לים אירופאים, בתקווה נכזבת שימצאו בכך עניין. ובהחלט מותר ללחוש לו, שהכל יהיה בסדר, הוא עוד יתורגם לשפות רבות. כך, למשל, הוא מייצג את הרבר שביקש לעשות ב'חנניות קינמון': "בספר זה נעשה ניסיון לחשוף את קורותיה של משפחה אחת, של בית אחד בפרובינציה, לא מתוך האלמנטים הריאליים שלהם, האירו' עים, האופי או גורלם האמיתי, אלא מתוך חי' פוש מעל כל אלה, חיפוש אחר התוכן המיתי, המשמעות הסופית של קורותיהם".

כמו שכותב באחרית הדבר לספר פרופ' יעקב גולומב, שולץ הוא סופר פילוסופי, שהמיתוס מאפשר לו לשמש כמגן נוכח איומי הברבריות. בקריאה של המכתבים והרשימות נרמה שהמיתוס הפרטי של שולץ מתפרש קצת יותר, ואף מאפשר להביט ביצירותיו מחדש לאור גל' גולי הנפש שלו. וכיוון שאנו עוי' סקים כאן במעט ששרד, כל מעט מהמעט מקבל משמעות יתרה. ●

ברוננו שולץ. דיוקן עצמי

לציורי קיר בביתו, הסתכסך עם קצין ס"ס אחר, וזה בתגובה ירה בשולץ והודיע ליריבו כי "הרגתי את היהודי שלך".

מבחר המכתבים, הרשימות והרישומים של שולץ, שמתפרסמים כעת בעברית בתרגומה של מרים בורנשטיין ובעריכתו של יעקב גר' לומב, נותן עוד קצת מהמעט ששרד מכתבתו של שולץ. מעט מתוך המעט, כיוון שזהו מבחר מתוך מה שנמצא בשארית הפליטה ששרדה את חורבן מלחמת העולם השנייה. שהרי גורל מכתביו הרבים היה כגורל יצירותיו האבודות, ורוח הכיליון והאסון מרחפת על פני הספר ולצד הערות הביוגרפיות המוצמדות לשמות המכותבים (רבים מהם נספו בגטאות ובמחנות ההשמדה). באופן שאולי לא צריך להפתיע, דווקא בתוך המכתבים עצמם זוי' כים המאורות הפוליטיים הגדולים למילים קצרות, משניים לטרדות הקטנות של החיים ולחלומות הס' פרותיים. שולץ, שמוצא את פרנסתו כמורה

הספר הזה הוא עדות למעמדו ולעניין הרב שהסופר והצייר היהודי-פולני ממשך לעורך בעולם.

שולץ הוא חלק מקבוצת סופרים לא גרו' לה, שפירסמו מעט בחייהם אך זכו שייכתב עליהם הרבה לאחר מותם. גוף העבודות שלו כולל בסך הכל שני קבצים (מופלאים, שראו אור בעברית בכרך אחד: 'חנניות קינמון; בית המרפא בסימן שעון החול') ושורה של יצי' רות אבודות ובראשן הרומן 'משיח' שייסורי כתיבתו עולים ומוזכרים במכתבים. מול הס' פרים הרקים של שולץ עומדים מדפים מלאים בספרים על אודותיו. לא רק כתיבה אקדמית ומחקרית, אלא גם כתיבה על דמותו כישות ספרותית, שמגיחה שוב ושוב אצל כותבים רבים: מדויד גרוסמן שמילט אותו אל להקת רגי' סלמון ב'עיינ'; ערך אהבה; דרך אמיר גר' טפרוינד שטווה סביבו עלילה בלשית ב'אגדת ברוננו ואדלה'; עבור בניקול קראוס, שליחקה אותו ל'תולדות האהבה'; ועד הסופר הגרמ' ני מקסים בילר שכתב את 'בראש של ברוננו

